

กสม. ๑

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๑๐ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๓๓/๒๕๖๔

เรื่อง สิทธิเด็กและสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่า โรงเรียนไม่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓

ผู้ร้อง ปกปิดชื่อ

ผู้ถูกร้อง ครูผู้สอนโรงเรียน ██████████

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๒/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๔ กล่าวอ้างว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีหนังสือถึงเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหนังสือ ที่ ศธ ๐๒๐๙/๘๗๕๕ ลงวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๓ เรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ และมีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ศธ ๐๒๐๙/๑๐๖๙๒ ลงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ เพิ่มเติม เพื่อขอให้แจ้งสถานศึกษาในสังกัดยกเลิกการใช้บังคับระเบียบสถานศึกษาเดิมเกี่ยวกับการไว้ทรงผมนักเรียน และวางระเบียบสถานศึกษาเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนขึ้นใหม่ตามข้อ ๗ ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยยึดหลักความเหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี การมีส่วนร่วมของนักเรียน สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักการสำคัญ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการบริหารโรงเรียนก่อนประกาศใช้ แต่ปรากฏว่าเมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๓ ผู้ถูกร้องยังคงบังคับให้นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ไว้ผมทรงนักเรียน ด้านหน้ายาวไม่เกิน ๓ เซนติเมตร ด้านข้างและด้านหลังเกรียน โดยมีการอ้างระเบียบโรงเรียน ██████████ ว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ จึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การพิจารณาคำร้องเบื้องต้น

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาจากข้อเท็จจริงเบื้องต้นแล้วเห็นว่าพฤติการณ์ตามคำร้องกล่าวอ้างเป็นประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเด็กและสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายซึ่งอยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖

๓. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบโดยพิจารณาประกอบเอกสารและหลักฐาน ดังต่อไปนี้

๑) หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ด่วนที่สุด ที่ ศธ ๐๒๐๙/๓๗๒๒ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒) บันทึกการประชุมการตรวจสอบข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๔ ณ ห้องประชุม ๗๐๙ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๓) บันทึกการให้ข้อเท็จจริงทางโทรศัพท์ของผู้ร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๔

๔. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาคำร้อง ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง ฝ่ายผู้ถูกร้อง บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบทบัญญัติของกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว ข้อเท็จจริงรับฟังในเบื้องต้นได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓^๑ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา จากนั้นสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหนังสือ ที่ ศธ ๐๒๐๙/๘๗๕๕ - ๘๗๕๖ ลงวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๓ ถึงสำนักงานคณะกรรมการ

/ การศึกษา...

^๑ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓

ข้อ ๔ นักเรียนต้องปฏิบัติตามเกี่ยวกับการไว้ทรงผม ดังนี้

(๑) นักเรียนชายจะไว้ผมสั้นหรือยาวก็ได้ กรณีไว้ผมยาวด้านข้าง ด้านหลังต้องยาวไม่เลยตีนผม ด้านหน้าและกลางศีรษะให้เป็นไปตามความเหมาะสมและความเรียบร้อย

(๒) นักเรียนหญิงจะไว้ผมสั้นหรือผมยาวก็ได้ กรณีไว้ผมยาวให้เป็นไปตามความเหมาะสมและรวบให้เรียบร้อย

การศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และโรงเรียน ██████████ (สถานศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ) เพื่อชักชวนความเข้าใจแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ และดำเนินการแจ้งไปยังสถานศึกษาในสังกัดหรือกำกับดูแลเพื่อทราบและถือปฏิบัติ ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถออกระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนที่มีความเฉพาะเจาะจงได้ เช่น กรณีนักเรียนชาย ความสั้นหรือความยาวของผมทรงนักเรียน ร่องทรงต่ำหรือสูง หรือทรงผมอื่นใดจะมีลักษณะอย่างไร กรณีนักเรียนหญิง ความยาวที่เหมาะสมจะมีลักษณะอย่างไร การรวบผมหรือไว้ผมเปีย เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการบริหารโรงเรียนแล้วแต่กรณี ก่อนการประกาศใช้ รวมทั้งให้ยึดหลักความเหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี การมีส่วนร่วมของนักเรียน สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักการสำคัญ กรณีการพิจารณาอนุญาตแก่นักเรียนที่มีเหตุผลความจำเป็นในการปฏิบัติตามหลักศาสนาของตนหรือการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาควรเป็นไปตามหลักความจำเป็นและความสมเหตุสมผล ระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดขึ้นต้องเป็นไปตามข้อ ๗ ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓^๒ และต้องดำเนินการแจ้งให้นักเรียนและครูในสังกัดสถานศึกษาทราบเป็นการทั่วไป เพื่อให้การปฏิบัติตนของนักเรียนเป็นไปด้วยความถูกต้องและเกิดความชัดเจนในการดำเนินการของสถานศึกษา

ต่อมาสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้รับเรื่องร้องเรียนจากกลุ่ม ██████████ ██████████ เกี่ยวกับกรณีโรงเรียนไม่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ศธ ๐๒๐๙/๑๐๖๙๒ - ๑๐๖๙๕ ลงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ เพื่อชักชวนความเข้าใจแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ เพิ่มเติม โดยให้แนวทางการปฏิบัติของแต่ละสถานศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งแจ้งสถานศึกษาในสังกัดให้ยกเลิกการใช้บังคับระเบียบสถานศึกษาเดิมเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียน รวมถึงได้มีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การแต่งกายและการไว้ทรงผมของนักเรียน กับสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๓ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการแต่งเครื่องแบบนักเรียนและการไว้ทรงผมของนักเรียนกับหลักสิทธิมนุษยชนและ

/ ความหลากหลาย...

^๒ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓

ข้อ ๗ ภายใต้บังคับข้อ ๔ ให้สถานศึกษาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการบริหารโรงเรียนวางระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนที่มีความเฉพาะเจาะจงได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้ยึดหลักความเหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี การมีส่วนร่วมของนักเรียน สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น

ความหลากหลายทางเพศ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการแต่งเครื่องแบบนักเรียนและการไว้ทรงผมของนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ กับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเพื่อหาแนวทางการพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเครื่องแบบนักเรียนและการไว้ทรงผมของนักเรียนให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนและความหลากหลายทางเพศ

โรงเรียน ████████ เป็นสถานศึกษาของรัฐที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ และบริหารจัดการศึกษาผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน ████████ ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดนโยบายระเบียบตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เมื่อโรงเรียนได้รับทราบถึงการออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ จึงได้ดำเนินการโดยมอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียน ████████ สำนักรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ด้วยสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID -19) การดำเนินการสำรวจดังกล่าวจึงยังไม่เสร็จสิ้น ซึ่งในระหว่างที่โรงเรียน ████████ ดำเนินการสำนักรับฟังความคิดเห็น สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้มีหนังสือ ที่ ศธ ๐๒๑๔๕/๑๓๖๒๗ ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓ เรื่อง การเปิดรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน นักศึกษา เพื่อส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ไปยังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ เปิดรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน นักศึกษา ในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการศึกษาและการเมือง รวมถึงประเด็นการไว้ทรงผมของนักเรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องคำนึงถึงการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและความปลอดภัยของนักเรียน นักศึกษา จากนั้นให้ผู้บริหารสถานศึกษานำข้อเสนอของนักเรียน นักศึกษา เสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดในพื้นที่ เพื่อดำเนินการรวบรวมและจัดทำสรุปผลการเปิดรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน นักศึกษาในภาพรวมของจังหวัด เสนอต่อหัวหน้าส่วนราชการต้นสังกัด แล้วให้หัวหน้าส่วนราชการต้นสังกัด จัดทำสรุปผลเปิดรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน นักศึกษาในภาพรวมของหน่วยงาน และจัดส่งข้อมูลไปยังสำนักบูรณาการกิจการการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ภายในวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๓ ต่อไป นอกจากนี้หนังสือข้างต้นได้กล่าวถึงการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ ว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการตามระเบียบดังกล่าวตามข้อ ๗ แตกต่างกันไปจนเกิดปัญหาต่อนักเรียน นักศึกษาบางส่วน ซึ่งสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการอยู่ระหว่างการพิจารณาทบทวนรายละเอียดระเบียบดังกล่าว ทั้งนี้ ในขั้นต้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายขอให้งดและชะลอการดำเนินการตามระเบียบข้อ ๗ ไว้พลางก่อน

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าในระหว่างการดำเนินการสำรวจรับฟังความคิดเห็น มีครู อาจารย์ บางส่วนที่ยังคงบังคับใช้ระเบียบโรงเรียน ██████████ ว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งเป็น ระเบียบเดิมของโรงเรียน ██████████ ที่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียน ประกอบกับ ผู้ร้องให้ข้อเท็จจริงตามที่กล่าวอ้างมาในคำร้องว่า เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๓ ผู้ถูกร้องได้แจ้งข้อความ ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (LINE) ขอความร่วมมือจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ให้ไว้ทรงผมให้เรียบร้อย โดยให้นักเรียนชายไว้ผมทรงนักเรียนหรือรองทรง ด้านหน้ายาว ๓ เซนติเมตร ด้านข้างและด้านหลังยาว เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ความเป็นนักเรียนของโรงเรียน ██████████ และเพื่อประกอบกิจกรรมวันแม่ ของโรงเรียน โดยอ้างแนวทางปฏิบัติตามระเบียบโรงเรียน ██████████ ว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒^๓

เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดประชุมคณะกรรมการ พิจารณาข้อร้องเรียนของนักเรียน นักศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ครั้งที่ ๓ เพื่อพิจารณาทบทวน รายละเอียดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยมี ข้อเสนอแนะแก้ไข ๓ ประการ คือ ประการแรก บทนำหรือคำปรารภ แก้ไขเป็น “การปรับแก้ระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ ปัจจุบัน และสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การมีส่วนร่วม รวมทั้งการป้องกันไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ เพราะปัจจุบันสังคมไทยมีการ พัฒนาไปมาก และมีความหลากหลายทางเพศมากยิ่งขึ้น” ประการที่สอง การแก้ไขระเบียบข้อที่ ๔ โดยมีการแยกไว้ว่า “การไว้ทรงผมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีบทบัญญัติที่แตกต่างกัน เพื่อให้ ไม่มีการเลือกปฏิบัติทางเพศ สะท้อนถึงความหลากหลายทางเพศสภาพของนักเรียนได้อย่างชัดเจน และไม่ให้มีปัญหาในทางปฏิบัติ ส่วนการตัดผม ย่อมสัมพันธ์ไปจากเดิม ไว้หนวดหรือไว้เครา ยังคงเป็น ข้อห้ามตามเดิม เนื่องจากเห็นว่าอาจทำให้เสียสมาธิในการเรียน” ทั้งนี้ ระเบียบข้อ ๔ แก้ไขเป็น “ข้อ ๔ นักเรียนจะไว้ผมสั้นหรือผมยาวก็ได้ กรณีไว้ผมยาว ให้เป็นไปตามความเหมาะสมและรวบให้เรียบร้อย” ประการที่สาม การแก้ไขระเบียบข้อที่ ๗ ซึ่งมีจุดอ่อนในเรื่องการออกกฎระเบียบของโรงเรียน โดยไม่ต้องมีการปรึกษาหารือ จึงกำหนดให้มีการเขียนไว้อย่างชัดเจน โดยแก้ไขเป็น “ข้อ ๗ ภายใต้งบบังคับ ข้อ ๔ ให้สถานศึกษาวางระเบียบการไว้ทรงผมของนักเรียนได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ โดยต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกันจากคณะกรรมการสถานศึกษา หรือคณะกรรมการบริหารโรงเรียน เอกชน แล้วแต่กรณี ก่อนดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้สถานศึกษาดำเนินการจัดให้มีการรับฟัง

^๓ ระเบียบโรงเรียน ██████████ ว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒

/ ความคิดเห็น...

ข้อ ๓ ทรงผม นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทรงผมนักเรียน ผมตัดสั้นเกรียนรอบศีรษะ ด้านหน้า ยาวไม่เกิน ๔ เซนติเมตร ส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผมรองทรงสูง ชายผมรองศีรษะตัดชิดผิวน้ำขึ้นไปจนถึง ระดับส่วนบนของใบหู แล้วไล่ขึ้นไปให้เรียบร้อย ด้านหน้าผมยาวไม่เกิน ๗ เซนติเมตร

ความคิดเห็นของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครอง รวมทั้งเผยแพร่ผลการรับฟังความคิดเห็นดังกล่าวไว้ในบริเวณสถานศึกษา หรือระบบสารสนเทศของสถานศึกษานั้น”

กรณีมีปัญหที่ต้องพิจารณาว่า การที่ผู้ถูกร้องยังคงบังคับใช้ระเบียบเดิมของโรงเรียนเกี่ยวกับการไว้ทรงผมนักเรียน เป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ อย่างไร

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐^๔ ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากนี้ที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิและเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และได้รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC)^๕ กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการที่เหมาะสมที่จะประกันว่า ระเบียบวินัยของโรงเรียนได้กำหนดขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็ก และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖^๖ ได้กำหนดให้การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

/ จากการ...

^๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๕ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากนี้ที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิและเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

^๕ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC)

ข้อ ๒๘

วรรค ๒ รัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมที่จะประกันว่า ระเบียบวินัยของโรงเรียนได้กำหนดขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็ก

^๖ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตรา ๒๒ การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็กหรือไม่ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง

จากการตรวจสอบพบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีหนังสือที่ ศธ ๐๒๐๙/๘๗๕๕ - ๘๗๕๖ ลงวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๓ ถึงสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อซักซ้อมความเข้าใจแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ และดำเนินการแจ้งไปยังสถานศึกษาในสังกัดหรือกำกับดูแลเพื่อทราบและถือปฏิบัติ ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถออกระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนที่มีความเฉพาะเจาะจงได้ โดยระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดขึ้นต้องเป็นไปตามข้อ ๗ ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการบริหารโรงเรียนวางระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนที่มีความเฉพาะเจาะจงได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ และการดำเนินการดังกล่าวให้ยึดหลักความเหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี การมีส่วนร่วมของนักเรียน สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งต้องดำเนินการแจ้งให้นักเรียนและครูในสังกัดสถานศึกษาทราบเป็นการทั่วไป เพื่อให้การปฏิบัติตนของนักเรียนเป็นไปด้วยความถูกต้องและเกิดความชัดเจนในการดำเนินการของสถานศึกษา ต่อมาสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ศธ ๐๒๐๙/๑๐๖๙๒ - ๑๐๖๙๕ ลงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓ เพื่อซักซ้อมความเข้าใจแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ เพิ่มเติม โดยให้แนวทางการปฏิบัติของแต่ละสถานศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งแจ้งสถานศึกษาในสังกัดให้ยกเลิกการใช้บังคับระเบียบสถานศึกษาเดิมเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียน ต่อมาเมื่อโรงเรียน ██████████ ได้รับทราบถึงการออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ จึงได้มอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียน ██████████ สืบสวนรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับระเบียบการไว้ทรงผมนักเรียนของโรงเรียนกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตามข้อ ๗ ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ แต่ด้วยสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) การดำเนินการสำรวจดังกล่าวจึงยังไม่เสร็จสิ้น อย่างไรก็ตามในระหว่างการสำรวจรับฟังความคิดเห็นดังกล่าว ผู้ถูกร้องได้แจ้งข้อความผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (LINE) เพื่อขอความร่วมมือจากนักเรียนในการไว้ทรงผมให้เรียบร้อย โดยให้นักเรียนชายไว้ผมทรงนักเรียนหรือรองทรง ด้านหน้ายาว ๓ เซนติเมตร ด้านข้างและด้านหลังยาว เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ความเป็นนักเรียนของโรงเรียน ██████████ และเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมวันแม่ของโรงเรียน โดยอ้างแนวปฏิบัติตามระเบียบโรงเรียน ██████████ ว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ภายหลังจากที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้มีหนังสือที่ ศธ ๐๒๑๔๕/๑๓๖๒๗ ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๓ แจ้งว่าอยู่ระหว่างการพิจารณาทบทวน

รายละเอียดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ จึงมีนโยบายให้สถานศึกษาและชะลอการดำเนินการตามข้อ ๗ ของระเบียบดังกล่าวไว้พลางก่อน

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวเห็นว่า ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ ข้อ ๔ ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไว้ โดยข้อ ๗ ของระเบียบดังกล่าว กำหนดให้สถานศึกษาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการบริหารโรงเรียนวางระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนที่มีความเฉพาะเจาะจงได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ซึ่งในกรณีนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้มีหนังสือเพื่อแจ้งสถานศึกษาให้ดำเนินการวางระเบียบสถานศึกษาเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนชั้นใหม่ โดยให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของนักเรียน สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น และให้สถานศึกษาในสังกัดยกเลิกการใช้บังคับระเบียบสถานศึกษาเดิมเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียน โดยในส่วนของโรงเรียน ████████ นั้น มีระเบียบโรงเรียน ████████ ว่าด้วยระเบียบนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นระเบียบเดิมของโรงเรียนที่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนของโรงเรียน ████████ หากโรงเรียน ████████ จะดำเนินการวางระเบียบเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนฉบับใหม่ จะต้องดำเนินการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากนักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครอง พร้อมทั้งเผยแพร่ผลการรับฟังความคิดเห็นดังกล่าวก่อน ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๗ ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ และตามแนวทางของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการที่แจ้งเป็นหนังสือดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งในส่วนนี้ โรงเรียน ████████ ได้ดำเนินการสำรวจรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับระเบียบการไว้ทรงผมของนักเรียนเพื่อวางระเบียบโรงเรียนเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนฉบับใหม่แล้ว แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) การดำเนินการสำรวจรับฟังความคิดเห็นเพื่อวางระเบียบโรงเรียนฉบับใหม่ดังกล่าวจึงยังไม่เสร็จสิ้น ในระหว่างการสำรวจรับฟังความคิดเห็นจึงยังไม่มีโอกาสหรือยกเลิกระเบียบโรงเรียน ████████ ว่าด้วยระเบียบนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ทำให้โรงเรียน ████████ ยังคงบังคับใช้ระเบียบฉบับดังกล่าวไปพลางก่อน เพื่อกำหนดการไว้ทรงผมนักเรียนของโรงเรียน ████████ อีกทั้งในเวลาต่อมาสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แจ้งให้สถานศึกษาและชะลอการดำเนินการตามข้อ ๗ ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ ไว้ก่อน เนื่องจากสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการอยู่ระหว่างการปรับปรุงแก้ไขระเบียบดังกล่าว ฉะนั้นระเบียบโรงเรียน ████████ ว่าด้วยระเบียบนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ จึงยังไม่ได้ถูกยกเลิกและยังคงบังคับใช้ได้จนกว่าการดำเนินการวางระเบียบโรงเรียน ████████ เกี่ยวกับการไว้ทรงผมฉบับใหม่จะแล้วเสร็จ หรือจนกว่าจะมีการปรับปรุงแก้ไขข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ ไว้เป็นอย่างอื่นอันส่งผลทำให้ข้อกำหนดของระเบียบโรงเรียน ████████ ฉบับเดิมไม่มีผลบังคับใช้ต่อไป

/ ดังนั้น...

ดังนั้น จึงเห็นว่าการกระทำของผู้ถูกร้องในการขอความร่วมมือจากนักเรียนเพื่อให้ไว้ทรงผมในลักษณะตามข้อเท็จจริงดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งอ้างอิงจากระเบียบโรงเรียน [REDACTED] ว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการจัดรับฟังความคิดเห็นเพื่อแก้ไขระเบียบดังกล่าวต่อไป ยังไม่ถือว่าเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เห็นควรยุติเรื่อง

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า แม้การดำเนินการของโรงเรียน [REDACTED] จะอยู่ระหว่างการสำรวจเพื่อรับฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการไว้ทรงผมของนักเรียน และอยู่ระหว่างรอการปรับปรุงแก้ไขระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้สถานศึกษาชะลอการดำเนินการตามข้อ ๗ ของระเบียบดังกล่าว แต่โรงเรียน [REDACTED] และกระทรวงศึกษาธิการในฐานะที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย และมีหน้าที่โดยตรงในการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ ในกระบวนการวางระเบียบฯ จึงจำเป็นต้องยึดหลักความเหมาะสมในการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี การมีส่วนร่วมของนักเรียน สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักการสำคัญ รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับนักเรียน ครู อาจารย์ในสังกัดสถานศึกษาให้ทราบเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียน เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพในการไว้ทรงผมของนักเรียน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ จึงควรคำนึงถึงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ ๒๘ ที่กำหนดว่ารัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมที่จะประกันว่า ระเบียบวินัยของโรงเรียนได้กำหนดขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็ก และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๒๒ ที่กำหนดให้การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อโรงเรียน [REDACTED] และกระทรวงศึกษาธิการ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ให้โรงเรียน [REDACTED] ดำเนินการแจ้งและสร้างความเข้าใจแก่นักเรียน และครูผู้สอนในสังกัดสถานศึกษาให้ทราบถึงแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ เพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๔.๒ ให้กระทรวงศึกษาธิการเร่งรัดการปรับปรุงแก้ไขระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยเฉพาะในส่วนของการดำเนินการตาม

ข้อ ๗ ของระเบียบดังกล่าว เพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกันเกี่ยวกับการไว้ทรงผมของนักเรียนของสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้สังกัดทั้งภาครัฐและเอกชน โดยการปรับปรุงแก้ไขระเบียบดังกล่าว ควรคำนึงถึงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ ๒๘ ที่กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันว่า ระเบียบวินัยของโรงเรียนได้กำหนดขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็ก และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๒๒ ที่กำหนดให้การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม รวมทั้งควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ เมื่อกระบวนการปรับปรุงแก้ไขระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๖๓ แล้วเสร็จ กระทรวงศึกษาธิการควรกำกับดูแลและกำชับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่อยู่ภายใต้สังกัดทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ดำเนินการและปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน ตามระเบียบที่ได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป

๕. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๓๕/๒๕๖๔ (๑๐) เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๔ จึงมีมติให้ยุติเรื่อง และให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามข้อ ๔.๑ และ ๔.๒ ต่อโรงเรียน ██████████ และกระทรวงศึกษาธิการ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒ เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์
นางปรีดา คงแป้น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี
นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์
นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช
นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

